

ספיר ויהלום

אוצר של אבני חושן, פנינים יקרים
חידושים, ביאורים ורעיונות נפלאים
שזורים ומשולבים סיפורי צדיקים
בדרכי טובים ואורחות ישרים

ענייני נישואין

משיעוריו ושיחותיו של
הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א
אב"ד "באר ישראל"
וריש מתיבתא "עוז והדר"

מהדורת "קרן טללי ברכה"

איצר פניני החסידות
שעל ידי מכון "אור לישרים" ירושלים - נהריה
תשפ"ב

זווגו של אדם

השליף על ה' יהבף

אחד מדברי חז"ל המפרסמים ביותר בענין הנשואין הוא המאמר "קשה זווגו של אדם בקריעת ים סוף" (סוטה ב.).

מאמר זה טעון התבוננות והכנה: מדברי הגמרא נראה שזווגו של אדם קשה הוא על הבורא בקריעת ים סוף. תמוה הדבר: האם יש דבר מה הקשה על מי שבכרא את כל העולמות במאמר פיו בלבד?

וגם אם נפרש את דברי הגמרא בקשין על האדם, תמוה הדבר: האם יכול אדם לקרע את הים?

בדומה לכך, יש לשאל גם על הדבר הנוסף של חכמינו ז"ל שאמרו (פסחים קיח.): "קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים סוף", ופרש הרשב"ם: "נס גדול עושה לו הקדוש ברוך הוא למי שנותן לו מזונות, באשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף".

מהי השכיכות בין קריעת ים סוף לשני ענינים אלו? מדוע קשרה הגמרא דוקא את נס קריעת ים סוף לקשי בו נתקל האדם בעת מציאת זווגו ובהשגת פרנסתו?

התשובה תתבאר על פי יסוד גדול במדת הבטחון בה, אותו באר הרב הקדוש רבי שמוחה בונים מפשיסחא זיע"א:

בעת שעמדו ישראל, באשר מאחוריהם מצרים, לפניהם הים ומצדדיהם המדבר הנורא, וצעקו אל ה' שיושיעם, פנראה עלו בדעתם דרכים רבות שבהן יכול הקדוש ברוך הוא לעשות להם נס.

יכול הבורא להפך את עפר המדבר לחצים וחרבות כשם שעשה לאברהם אבינו במלחמתו במלכים, יכול הבורא להפך את לב המצרים עליהם לטובה כשם

שעשה לעשו בפגישתו עם יעקב, יכול הבורא להכות את המצרים בכל אחת מעשר המכות שהכו בהן ממש לאחרונה.

אף אפן הישועה האמתית בודאי לא עלה על דעתם...

גם בעלי הדמיון היצירתי ביותר מבין שש מאות אלפי הגברים ומיליוני הנשים והטף, לא יכולים היו לחשב על הגס שארע – קריעת ים סוף.

ואת הענין הזה באה הגמרא ללמדנו:

דרכים ומהלכים מתכננים יש לו לאדם בעת שעומד הוא בחפוש אחר זוווג או פרנסתו, וגם כאשר משליך הוא את ידו על אלקיו, הרי שמטבע הדברים, מתכנן הוא גם את האפן בו תבוא הישועה:

בעניני שדוכים מבקש הוא שפלוני יתרצה לשדוף, או ששדכן אלמוני יתפנה מכל עסוקיו למענו, וכן בענין הפרנסה – ירשה גדולה תפל לידיו, פרטיס הגורל אותו קנה יזכה בסכום גדול, והעסק בו השקיע יניב רווחים נאים.

אף ישועת ה' אינה צפויה!

הרבה דרכים למקום והרבה שליחים יש, וישועתו של ה' יכולה לבוא ממקום אחר לחלוטין שלא עלה על דעתו של האדם כלל.

לפיכך, במקום להעניק 'עצות' לבורא העולם, יש לו לאדם לבטח בו בשלמות ובאמונה תמימה ללא חשבונות.

וכאן המקום להביא את דבריו הנפלאים של הרב הקדוש רבי יהודה ליב איגור מלובלין זיע"א בספרו 'תורת אמת' (בשלה ד"ה ונוכל), שבאר את פונתם של חז"ל במאמר זה, להורות כי בעת שאדם מצוי בדחק פרנסה או בקשי בעניני זוווג, עליו לקחת מוסר מישוראל בעת קריעת ים סוף:

הלא אמרו רבותינו (סוטה לז.), כי בעת שצוה הבורא לישראל לבוא לתוף היים, לא נקרע היים תכף, עד שקפץ נחשון בן עמינדב בראשות שבטו – שבט יהודה.

זאת, אף שהיה הדבר מוכן ומזמן לכך מששת ימי בראשית, כמו שדרשו (ב"ר ה ה, שמ"ר כא ו) על הפסוק (שמות יד כז) "וישב היים לפנות בקר לאיתנו" – לתנאו הראשון".

אף על פי כן האמינו בני ישראל בה' באמונה שלמה, ובזכות זו נקרע להם היסוד. כף בעניני זווג, מפרסם מאמר חכמינו (סוטה ב. סנהדרין כב.): "ארבעים יום קדם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני", הרי שזווגו של אדם מוכן לו עוד טרם נולד, ועליו רק להאמין באמונה שלמה ברבון העולמים שלא יעזבנו אף לא לרגע קט וישלח לו את זווגו המוכן לו משמים ואז יושע תכף.

בדומה לכך, כאשר קשה הפרנסה על האדם, עליו להאמין באמונה שלמה שהבורא יכול להחיותו במוצא פיו, ובידו להמציא לו את כל הצטרכייתו, ויזכה לפתיחת אוצרו הטוב משמים, ולשפע גדול.

'יושב ומזוג זווגים'

רעיון דומה במקצת אמר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר, על המדרש המפרסם (ב"ר סח ד) בענין זה:

נכרית חשובה שאלה את התנא הקדוש רבי יוסי בן חלפתא, מה הם מעשיו של הבורא מיום שברא את עולמו ועד עתה.

ענה לה רבי יוסי: יושב ומזוג זווגים; בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני.

תמקה אותה נכרית: וכי זו היא אמנותו? לזוג זווגים? הלא אף אני יכולה לעשות כן. עבדים ושפחות לאלפים יש לי, ובזמן קצר ביותר יכולה אני לזוגם יחד.

אמר לה רבי יוסי בן חלפתא: אם קלה היא בעיניך, קשה היא לפני הקדוש ברוך הוא בקריעת ים סוף.

רצתה אותה אשה להוכיח את דבריה, נטלה אלה עבדים ואלף שפחות, העמידה אותם בשתי שורות, ואמרה: כל עבד מכם ישא שפחה אחת.

ויהי בבקר, באו לפני כל אותם זוגות, והנה כלם חבולים ומכים; האחד פצוע במחו, השני נפוח בעינו, והאחר – שבורה רגלו.

התברר שכל אותם זוגות לא הצליחו להסתדר ביניהם אפלו שעות בודדות, והתקוטטו עד זוב דם.

הפירה אותה אשה בטעותה, שלחה לקרא לרבי יוסי בן חלפתא ואמרה לו: "עתה רואה אני כי אין אלהים כאלהיכם ואין תורה כתורתכם שנאה היא ומשבחת ביותר".

וכך הסביר רבי חיים שמואלביץ את שאלתה של אותה מטרונה:

הלא מאמינים אתם שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם בששה ימים, ומאז ועד עתה העולם פועל בהנהגה הנקראת 'דרך הטבע'.

האם גם בעת, בזמן הזה, יש לכם היכלת להראות את הנהגתו של הבורא בעולם הזה במוחש, ולהוכיח שכל הטבע שבעולם מידו הוא ובהנהגתו?

ענה לה רבי יוסי בן חלפתא:

אכן. יש שלב אחד בחיי כל אדם, שבו ממשיך הבורא יתברך להראות את הנהגתו הגלויה ממש כפי שהיה בכריאת העולם, והוא בעת זיווגו של אדם.

ומיום ברא אדם – אז הפיל ה' תרדמה על האדם, ועד עתה, בעניני זיווגים רואים הכל את הנהגתו של הבורא במוחש, אף שלא בדרך הטבע.

אלא שנכרית זו לא ירדה בתחלה לסוף דעתו של רבי יוסי, עד שנסתה בעצמה לכפות על עבדיה ועל שפחותיה את זיווגם, ונוכחה לראות כי בענינים אלו מה' יצא הדבר, ואין הדבר בדרך הטבע ובכחו של האדם. (שיחות מוסר מאמר ל' שנת תשל"ב)

ראתה שפחה על הים

על פי יסודו של הרב הקדוש מפשיסחא, שבאר ביצד בנס קריעת ים סוף הראו הכל שאין השתדלות האדם פועלת מאומה, והישועה צמחה לישראל ממקום שכלל לא חשבו עליו, אפשר לפרש גם את דברי חכמינו ז"ל המפרסמים במכילתא (מסכתא דשירה א): "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי".

וכבר כתבו רבותינו (רבינו בחיי שמות טו ב): שאין הפונה שהיתה מעלת השפחה בענין ההשגה והחכמה – תרה על השגת מעלת יחזקאל בן בוזי הנביא, אלא הפונה שראתה שפחה על הים דבר שלא ראה יחזקאל.

ונראה לומר, שמה שראתה שפחה על היים, היתה בחינת הראיה האמונית הזו, בה ראו כלם שאין השתדלות האדם פועלת מאומה, ואפלו השפחה השיגה בדעתה כי הבורא לבדו הוא המושיע ואין עוד מלבדו.

וכך הם פני הדברים גם בענין זווגו של אדם היתה לקריעת ים סוף. שאפלו פחות שבפחותים – באותה מטוונה נכרית, כאשר יפקח את עיניו, יכול הוא לראות במוחש את השגחת הבורא בברור, ולהבחין כי הנהגת הקדוש ברוך הוא את עולמו בזווגו של אדם היא שלא בדרך הטבע, ובהגיע עת השדוף נגלה הקדוש ברוך הוא בכל הדורות לכל יחיד ויחיד וממציא לו את זווגו ההגון והראוי לו.

בגן עדן מקדם

ובדרך הפנימיות ישנה שיכות נוספת וקשר הדוק בין זווגו של אדם לקריעת ים סוף, לפי שבשניהם מצאנו בחינת תקון לחטא הראשון והקדום – חטא עץ הדעת.

וזאת, על פי דבריו של כ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, על ברכת החתנים בה אומרים 'שמח תשמח רעים האהובים בשמחה יצירך בגן עדן מקדם'; "בעת הנשואין יש כח ביד החתן והכלה לתקן מעט מחטא עץ הדעת, והוא בחינת 'גן עדן מקדם' – כמו שהיה קדם החטא הראשון".

את תקון חטא עץ הדעת מצאנו בעת מתן תורה, כאשר נעשו בני חורין ממלאך המות ובטלה מהם גזרת המיתה לפי שעה (ע"ז ד). מפני שבאותה שעה זכו להשלים את בחינת התקון של חטא אדם הראשון, התבטל ענש המיתה שנגזר על אדם ועל זרעו בעת שחטא.

תחלתו של תקון זה היתה בעת יציאת מצרים, חמשים יום קדם לכן, כדבריו המפרסמים של רבנו האריז"ל (שער הכונות דרושי הפסח דרוש ג), שכבר בעת יציאת מצרים, כאשר עבר ה' לנגף את מצרים, זכו ישראל להשגה העליונה של מתן תורה. אלא לפי שלא היו מוכנים אליה בראוי, מפני שהיתה השגה זו שלא לפי הסדר אלא בדרך של פסיחה ודלוג, היו צריכים לשוב ולהכין את עצמם אליה שבועה שבועות עד למתן תורה.